

Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması sürecindeki deneyimleri*

The experiences of social work students on social work research

Eda Beydili Gürbüz¹

İlkayBaşakAdıgüzel²

Sinan Akçay³

ReceivedDate: 09 / 09 / 2017

AcceptedDate: 01 / 11 / 2017

Öz

Sosyal hizmet araştırması sosyal hizmet bilgisini geliştirmeyi ve sosyal hizmet uygulamasını zenginleştirmeyi amaçlar. Araştırma temelli uygulama insanların sorunlarına çözüm bulmayı kolaylaştırır. Araştırmalar sayesinde gereksinimler saptanarak hizmetler geliştirilebilir. Bu amaçla hemen hemen tüm sosyal hizmet bölümleri araştırma eğitimi teorik ve pratik olarak sunar. Bu araştırmanın amacı öğrencilerin araştırma sürecindeki deneyimlerini keşfetmektir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma kullanılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileriyle yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen veriler MAXQDA 12 aracılığıyla analiz edilmiştir. Sonuçlar temalar altında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet araştırması, nitel araştırma

Abstract

Social work research aims to improve social work knowledge and to enhance social work practices. Research based practice makes practices easy to find solutions to the problems of people. Thanks to researches people needs are defined services can be developed. Within this purpose almost all social work departments of universities provide social work research education both practically and theoretically. Research education in Hacettepe University FEAS Social Work Department is provided theoretical and practical for a year. The main purpose of this research is exploring the process which is experienced by the students during the research. According to this main purpose qualitative method was used. The data was gained with structured interview form from students of Hacettepe University Social Work Department and analyzed with MAXQDA 12. The research results were discussed within the themes.

Keywords: Social work, social work research, social work students, qualitative research

1. Giriş

Sosyal hizmet sosyal değişme ve gelişmeyi, sosyal bütünleşmeyi ve insanların özgürleşmesini ve güçlenmesini arttıran uygulama odaklı bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin odağını oluşturan ilkelerdir. Sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler, insani bilimler ve yerel bilgiye dayalı olarak sosyal hizmet, yaşamsal zorluklarla baş etmek ve iyilik halini geliştirmek amacıyla insan-

* Bu çalışma, 8-10 Ekim 2017 tarihlerinde ICSER Ankara'da düzenlenen International Conference on Social Science and Education Research (ICSER) Kongresi'nde yapılan sunumun gözden geçirilmiş biçimidir

¹ Arş. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye, edabeydili@gmail.com

² Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye, basakadiguzel@gmail.com

³ Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Konya, Türkiye, sinannakcay@gmail.com

larla toplumsal yapıları ilişkilendirir (IFSW, 2014). Odağında bireyin iyilik halini ve sosyal işlevselliğini arttırmak olan sosyal hizmet mesleği, yüzü değişime ve gelişime dönük dinamik yapısıyla dikkat çekmektedir. Yaşam şartlarının değişmesi, toplumsal yapının dönüşmesiyle birlikte sosyal sorunların sürekli olarak değişmesi veya biçim değiştirmesine bağlı olarak sosyal hizmet mesleğinin de kullandığı bilginin güncellenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması ise, var olan sorunları ve bunlara bağlı olarak hissedilen gereksinimleri ortaya çıkaran sosyal hizmet araştırmalarıyla mümkündür. Adıgüzel (2016)'in de belirttiği gibi, sorunların bireylere ve toplumlara özgüllüğü, sorun çeşitliliğini arttırmış, bu da müdahale yöntemlerinin ihtiyaç odaklı olarak çeşitlendirilmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Sorunları tanımlamak, sorunlara bağlı ihtiyaçları açığa çıkarmak, olası risk faktörlerini belirlemek, mesleki müdahalelerle sorunları ortadan kaldırmak ve benzer durumlarda bu bilgi ve müdahale yöntemlerinden yararlanmak kanıta dayalı bilginin kullanımını gerekli kılmaktadır. Kanıta dayalı bilginin üretilmesi ise sosyal hizmet araştırmalarının yaygın bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Tripodi (2000, akt. Tripodi ve Potocky-Tripodi, 2007) sosyal hizmet araştırmasını sosyal hizmet kuruluşları, uygulayıcıları ve eğitmenlerini etkileyen ve/veya söz konusu bileşenler tarafından kullanılan uygulama ve politikalarla ilgili bilginin üretilmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla sosyal araştırma yöntemlerinin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Zengin ve Çalış (2017) da sosyal hizmet araştırmasının, sosyal sorunların anlaşılması ve çözümlenmesine yönelik bilgi sağlayarak etkili uygulamaya katkı sunma, yeni hizmet modelleri geliştirme ve sosyal politika üretme amacı güden bilimsel çalışma olduğunu vurgulamaktadır. Söz konusu tanımlamalar dikkate alındığında sosyal hizmet araştırmasının sosyal hizmetin bilimsel temelini güçlenmesi açısından son derece önem taşıdığı vurgusu ortaya çıkmaktadır.

Sosyal hizmet araştırmaları sosyal hizmet uygulamalarında var olan bilgilerin güncellenmesi, yeni bilgilerin üretilmesi, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarının hizmetlerini yeniden yapılandırması ve sosyal politikaların araştırma sonuçlarına bağlı olarak düzenlenmesi açısından son derece önemlidir (Buz ve Akçay, 2015). Diğer bir yandan Krysik ve Finn (2015) de bir bilgi edinme yolu olarak bilimi desteklemenin, hesapverebilirliği artırmanın, iletişimi geliştirmenin ve sınırlı kaynaklara erişimi kolaylaştırmanın sosyal hizmet araştırmalarının işlevleri arasında olduğunu ifade etmektedir. Sosyal hizmet eğitiminde teori ve pratik arasındaki ikilem meslek elemanları açısından sıklıkla vurgulanmaktadır. Meslek elemanlarının etkili uygulamalar geliştirmesi bakımından kanıta dayalı uygulamalar son derece önemlidir. Nitekim Erbay (2016) sosyal hizmet uzmanları ile yaptığı bir araştırmada, katılımcıların %93.7'sinin mesleki uygulamalarını şekillendirmek açısından araştırma yapmaya ihtiyaç duyduğunu ifade ettiğini belirtmektedir. Etkili uygulamalar açısından sosyal hizmet araştırmalarının sosyal hizmet bilimi ve mesleği açısından bu denli önemli olması sosyal hizmet lisans eğitiminde verilen araştırma derslerinin işlevselliğini, niteliğini ve sosyal hizmet öğrencilerinin bu derslerle ilgili deneyimleri ve geri bildirimlerini gündeme getirmektedir. 15 haftalık araştırma dersi sırasında sosyal hizmet öğrencilerinin düşünceleri, duyguları ve eylemlerinin süreç içinde nasıl değiştiğini anlamaya çalışan bir izleme çalışmasında birçok öğrenci için araştırma deneyiminin daha büyük bir güvenle sonuçlandığı, öğrencilerin bilgi ve becerilerinin arttığı ve sosyal hizmet uygulamaları için araştırmanın değerinin öğrenciler tarafından anlaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Maschi, Probst ve Bradley, 2009). Sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma dersindeki duygu, düşünce ve araştırma süreciyle ilgili memnuniyetlerini keşfetme amacı taşıyan bir başka araştırmada da sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma süreciyle ilgili olumsuz duygu ve düşünceler-

rin (anksiyete vb.) azaldığı ancak öğrencilerin araştırma sürecinden memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Maschi, ve diğerleri, 2007). Uluslararası literatürde sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması deneyimine odaklanan çok sayıda araştırma varken, ulusal literatürde böyle bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada da sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması ile ilgili görüşleri ve araştırma yöntem ve süreciyle ilgili deneyimlerinin keşfedilmesi amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın desenine, katılımcılara ve verilerin elde edilmesine ilişkin bilgi verilmiştir.

Araştırma deseni

Bu araştırma nitel desende yapılmıştır. Nitel araştırmaların amacı anlamak, gerçeği olduğu gibi tanımlamak, ne ve nasıl sorularına odaklanmaktır (Kümbetoğlu, 2012). Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim deseni kapsamında yürütülmüştür. Olgu bilim çalışmalarında genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların veya perspektiflerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Söz konusu araştırma ile sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet araştırma sürecine ilişkin deneyimleri ve sosyal hizmet araştırmasına ilişkin görüşleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü üçüncü sınıf öğrencileri olup Uygulamalı Araştırma dersinden başarılı olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmacıların aynı bölümdeki konumlarından dolayı öğrencilerin araştırmacılarla hiçbir şekilde öğrenci, danışman, ortak arkadaşlıklar vs. ilişkisi olmaması göz önüne alınarak gönüllüler arasından seçilmiştir. Böylece öğrenciler için önemli olan “not” kaygısına göre hareket etmelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. On beş öğrenciyle yapılan görüşmelerde öğrenci yaşları 20-24 arasında değişmektedir. 9’u kadın, 7’si erkek öğrencidir. Öğrencilerin yaşları 20-24 arasında değişmektedir.

Verilerin elde edilmesi

Veriler, yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla oluşturulmuştur. Böyle bir form araştırmacıların farklı kişilerle yaptıkları görüşmelerdeki taraflılığı en aza indirmek, bulguların farklı kişilerce denetlenmesini kolaylaştırmak, analizi kolaylaştırmak ve vakit açısından verimli olmak (Patton, 2014) amacıyla tercih edilmiştir.

3. Analiz

Araştırmada elde edilen nitel verilerin analizinde MAXQDA 12.0 programı kullanılmıştır. Araştırma amaçları doğrultusunda 3 temaya ulaşılmıştır. Bunlar, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin; sosyal hizmet araştırması hakkındaki görüşleri, sosyal hizmet araştırması sürecindeki deneyimleri ve sosyal hizmet araştırmasına ilişkin önerileridir.

Öğrencilerin sosyal hizmet araştırması hakkındaki görüşleri

Bu temayı oluşturan temel sorular öğrencilerin sosyal hizmet araştırmasını deyince ne anladıkları, neden önemli gördüğü ve araştırmayı neye benzettiğidir. Bu kapsamda, öğrencilerin

sosyal hizmet araştırmasını sosyal hizmetin temel amaçlarından biri olan sorun çözme ile bağlantılandırdıkları görülmüştür. Bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

Sosyal hizmetin ilgilendiği kadın, çocuk, LGBTİ, ensest gibi daha birçok alanda yapılabilecek, bireyleri, grupları, toplumları ve bunlar arasındaki bağlantıları inceleyen araştırmalar olduğunu düşünüyorum (K4, Kadın).

İnsanlara ilişkin konularda ve insanların yaşadığı sorunlarla ilgili yapılan bilimsel bir araştırma aklıma geliyor. Bu araştırma sorunlara dair bilinmeyen yönleri görünür hale getirebilir, yeni çözüm yolları önerebilir (K12, Erkek).

Öğrenciler sosyal hizmetin temel amaçlarından da hareketle sosyal hizmet araştırmasını önemli ve gerekli görmektedir:

Sosyal hizmetin merkezinde insan yer aldığı için, toplumda insanların yaşadıkları sorunların ne olduğunu, aynı sorunu yaşayan insanların istatistiklerini ancak araştırmalarla ölçebiliriz...İnsanların yaşamlarını etkileyen, sorunlarını tetikleyen kültür gibi faktörlerin de anlaşılabilmesi için çevresi içinde birey anlayışıyla araştırma yapmak gerekmektedir (K4, Kadın).

Sosyal hizmet insanları odak alan bir meslek, insanları değişen şartlara göre anlayabilmek için de araştırmalar yapılması gerekiyor (K6, Kadın).

Alıntılarda da görüldüğü gibi öğrenciler, araştırma yapılmasını insanları anlamak açısından gerekli görmektedir. Çünkü insanı anlamak sosyal hizmetin temel odağını oluşturmaktadır. Ancak durum anlaşılabilirliğinde çözüme yönelik harekete geçilebilecektir. Öğrencilere sorun çözme misyonu yükledikleri araştırmayı neye benzettikleri sorulduğunda ise araştırma süreci ve grup içinde çalışmayı düşünerek yanıt verdikleri görülmektedir:

Satranç tahtasında piyonların arkasındakilere geçip şaha ulaşmaya benzer. Çünkü toplumun ve bireylerin önlerinde göremedikleri sorunlar halledilmedikçe ana soruna ulaşmak imkânsızlaşıyor (K8, Erkek).

Balık tutmaya ve onu yemek masasına koyabilmeye uygun hale getirmeye benzetebiliriz. Çünkü araştırma bir bilgi havuzundan bilgileri seçip almak ve amaç edinilen şekilde onu kullanmak, hazırlayıp sunuma uygun hale getirmek ve diğer araştırmalar için kaynak haline getirebilme sürecidir (K15, Kadın).

Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet araştırmaları ile ilgili düşüncelerine bakıldığında, öğrencilerin sosyal hizmet araştırmasının önemini farkında oldukları görülmektedir. Bu durum geleceğin sosyal hizmet uzmanları olan sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki yaşamlarında da sosyal hizmetin bilimsel temeline bağlı kalacaklarına dair ip uçları vermesi açısından önemlidir. Ayrıca öğrencilerin sunduğu derinlikli analizler, soyutlama becerileriyle birlikte çözüm odaklı, bilimsel bilgi oryantasyonlu tutumlarının güçlü olduğunu da göstermektedir.

Öğrencilerin araştırma sürecindeki deneyimleri

Bu bölümde öğrencilerin bir yıl boyunca bir eğitsel danışman süpervizyonluğunda yürüttükleri araştırma sürecindeki deneyimleri ele alınmıştır. Anlatılarda öğrencilerin grupla birlikte çalışması, eğitsel danışmanla ilişkileri, araştırmayı yaparken ne tür zorluklarla karşılaştığı ve bunları aşmak için ne tür baş etme biçimleri kullandığı ve araştırma sürecinin gerek mesleki gerekse de kişisel yaşantısına herhangi bir etkisi olup olmadığı, eğer olduysa da ne yönde bir

etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda bakıldığında öğrenciler grup halinde çalışmayı bir yandan yeni fikirlerin ortaya çıkması ve çalışma motivasyonunu arttırması bakımında olumlu görürken bir yandan da gruplaşmaların olması, ortak zaman ve mekan ayarlanamaması, adil bir iş dağılımının olmaması nedeniyle olumsuz olarak görmektedir. Bu durum şöyle ifade edilmektedir:

...Grup içerisinde görüş ayrılıkları olabiliyor. Görüş ayrılıklarından, farklı fikirlerden beslenip iyi bir sentez oluşturmak gerekirken, bu görüş ayrılıkları sonucunda kısır ve kırıci tartışmalara girebiliyorsunuz.. Ayrıca grup içerisinde de gruplaşmaların olabildiğini deneyimledim. Bu da benim açımdan ilginçti...Araştırma gruplarında görev dağılımındaki problemlerin en önemli sorun olduğunu düşünüyorum. ...Yine kendim de dahil diğer arkadaşlarla iletişim, koordineli çalışma konusunda sıkıntılar ve sorunlar yaşadık (K10, Erkek).

...Araştırmanın bütün bölümlerini herkesin farklı fikirlerinin olması ve bunu tartışarak ortaya yeni fikirlerin çıkması da araştırmamızı zenginleştirdi diye düşünüyorum. Ayrıca tıkanıp, yorulduğumuz zamanlarda da esprilerle birbirimizi motive edebilmemiz önemliydi. İletişimimiz de kuvvetli olduğu için önemli bir sorun yaşamadık. Bazen yaşadığımız sorun ise herkesin özel bir yaşamı ve ayrı bir ders programı olduğu için buluşma zamanını ve mekânını ayarlamak oldu.

...(K4, Kadın).

Açıkçası araştırma sürecini bir grup olarak yönetmekten pek memnun değilim. Olumsuz düşüncem; grup arkadaşlarımdan kendi vakitlerinden fedakârlık edip araştırma sürecinde yapmamız gerekenleri vaktinde yapamadık. Olumlu düşüncem; araştırma yükünün paylaştırarak yapılması, bunun sonucunda da bu yükün hafiflemesi (K2,Erkek).

Öğrencilerin altışar kişilik gruplarla araştırma sürecini yönetmenin beraberinde çeşitli sorunları getirdiğini ifade etse de işbirliği içinde çalışma ve ekip çalışması ruhunun gelişmesi açısından bu süreç son derece önemlidir. Nitekim sosyal hizmet uzmanları mesleki yaşamları boyunca hem kendi meslektaşları hem de farklı meslek elemanları ile beraber çalışmaktadır. Öğrencilerin gruplar halinde araştırma yapması böylesi bir çalışma ortamını deneyimlemelerini sağlamaktadır.

Sosyal hizmet öğrencileri araştırma sürecini bir eğitsel danışmanla yürütmektedir. Eğitsel danışman öğrencileri araştırma yöntem ve süreciyle ilgili yönlendirmekte ve öğrencileri araştırma süreciyle ilgili güçlüklerle karşılaştığı durumların çözüme kavuşturulmasında desteklemektedir. Öğrenciler eğitsel danışmanlarının desteği ve yönlendirmelerinin önemli olduğunu, danışmanda var olan disiplinin öğrencilere de yansıdığını şu şekilde belirtmişlerdir:

Araştırma sürecinde eğitsel danışman olmasaydı elbette ki o araştırmayı yapamazdık (K9,Erkek).

Danışmanımızın sorumluluk ve disiplin içerisinde olması daha iyi bir araştırma yapmamızın en büyük kaynağıydı. Sürekli bir iletişim halinde ve yapılanların geri dönütlerini almamız sonucunda her detayın titizlikle hazırlandığı bir araştırma olduğuna inanıyorum (K15,Kadın).

Buradan hareketle bakıldığında öğrencilere süpervizyonluk veren eğitsel danışmanların da

en az öğrenciler kadar süreci benimsemesi ve öğrencilere geri dönütler vermesi, yönlendiriciliği önemlidir. Öğrencilerin bir yıllık teorik bir araştırma eğitiminden sonra, araştırma yöntem ve sürecini uygulamalı bir biçimde deneyimlemesi beraberinde çeşitli zorlukları da getirmektedir. Öğrenciler için konu belirlemekten verilerin analizine kadar geçen süreç zorluklarla doludur. Öğrenciler bu zorlukları şöyle ifade etmişlerdir:

Aslında hepsinde (konu belirleme, amaç, örneklem alma, SPSS kullanımı, vb) sorun yaşadık. Her ne kadar araştırma dersi alsak da konuları tekrar çalışmamız gerektiği (K1, Kadın).

Konu belirlemede çok zorlandık; belli konular bulduk fakat o konular hakkında önceden çok araştırma yapılmıştı, sürekli konu aradık. Araştırmanın sorunu yazımında zorlandık; çünkü sorunu her yapılandığımızda yanlış yapılandığımızı; sorunumuzu tam ifade edemediğimizi gördüm. Ayrıca verileri çözümlenmek zordu; çünkü verileri yorumlamak belli bir bilgi ve gözlem becerisi gerektiriyordu (K2, Erkek).

Öğrenciler karşılaştıkları bu sorunları grup içerisinde tartışarak, başka arkadaşlarına sorarak ya da eğitsel danışmanla birlikte çözmüşlerdir. Bu durumu şöyle ifade etmektedirler:

Birbirimizle konuşarak, danışmanımızdan yardım alarak, yapılan diğer tezlere bakarak, araştırarak çözdük sorunlarımızı (K11, Kadın).

Grup halinde sürekli temas halinde kalarak çözdük araştırdık ve gerekli sonuçlara danışman hocamızın katkılarıyla da ulaştık (K8, Erkek).

Danışmanımızdan ve üst dönemden aldığımız fikirler sorunları çözmemizde etkili oldu. Ayrıca grup içerisinde ve diğer gruptaki arkadaşlarımızla yaptığımız fikir alışverişi de sorunların çözümünde bize yol gösterdi (K5, Kadın).

Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin sorunlar karşısında sorun odaklı bir baş etme biçimi kullanarak sorunlar karşısında çözüm arama davranışı sergiledikleri görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal hizmet alanlarından birinde araştırma sürecini tamamlaması hem alan yazına önemli bir katkı hem de öğrencilerin araştırma bilgi ve deneyiminin gelişmesi olarak değerlendirilebilir. Araştırma süreci aynı zamanda öğrencilerin mesleki ve kişisel yaşamları açısından da önemli bir fırsat olma niteliği de taşımaktadır. Öğrenciler araştırma yapmanın mesleki ve kişisel yaşamını nasıl etkilediğini ise şöyle ifade etmektedir:

Gözlem yapma becerimiz, anlama ve anlamlandırma gelişiyor. Ayrıca araştırma yapmanın bir ürün ortaya koymanın ne kadar zor olduğunu gözlemledim (K1, Kadın).

Kişisel olarak ortaya bir şey çıktığını görmek oldukça gurur verici. Sonuca ulaşmak daha başka araştırmalar yapmak adına teşvik edici oldu. Mesleki olarak daha fazla geliştiğimi hissettim. Bir konuyu derinlemesine incelemek o konu hakkında konuşabilme özverisini beraberinde getiriyor. Mesleğin zor yanlarını görmemizi sağlıyor. Araştırmalarla sosyal hizmetin gelişebilmesi için adımlar atılabileceğini gösteriyor (K13, Kadın).

Araştırma yapmış olmak yapılan araştırmalara farklı gözle bakmamı sağladı ve yapılan araştırmalara gereken değeri vermeme sağladı (K7, Erkek).

Ayrıca öğrencilerin araştırma sürecinde karşılaştıkları güçlükleri aşmak için grup içindeki arkadaşlarından, başka arkadaşlarından ya da eğitsel danışmanın da destek alması gündelik hayatında da sorunlarla baş etme kapasitelerini artmasına katkıda bulunmaktadır:

Stresli yada zor durumlarda başa çıkma stratejileriyle birlikte durumun krize dönüşmeden atlatılacağını düşünüyorum. Ayrıca araştırma kişiye bi düzenli ve sabırlı olmayı öğretiyor (K14, Kadın).

Öğrencilerin bir eğitim-öğretim yılı boyunca deneyimledikleri sosyal hizmet araştırması süreci içinde birden çok dinamiği barındırmaktadır. Eğitsel danışmanla ve grup arkadaşlarıyla ilişkiler, araştırma bilgisinin yeterliliği, sorunlarla baş etme becerisi gibi birçok dinamik bu sürecin niteliğini belirlemektedir.

Öğrencilerin sosyal hizmet araştırması sürecine ilişkin önerileri

Öğrencilerden teorik ve pratik olarak aldıkları araştırma eğitimini değerlendirmeleri ve daha iyi nasıl yapılabilir noktasında öneriler geliştirmeleri istenmiştir. Bu kapsamda öğrenciler sürecin grup olarak yönetilmesi, danışmanların daha etkili olması, araştırma dersinin daha etkin verilmesinden hareketle önerilerini şöyle ifade etmektedirler:

Öncelikle araştırma dersinde kesinlikle SPSS öğretilmeli, her yönünden. Ayrıca araştırmaya başlamadan önce bu süreçte neler yapılacağı, neden böyle bir şey yapılıyor anlatılmalı (K1, Kadın).

Süreçte nelerin yapılmaması gerektiği konusunda öğrencilere bilgilendirme yapılmalıdır. Araştırma dersi daha dolu dolu işlenmeli, içerik sağlam oturmalıdır. Ayrıca araştırma 1 dersi kimden alındıysa 2'nin de aynı hocadan alınması sağlanmalıdır. Yoksa bir bütünlük oluşmuyor (K5, Kadın).

Her ne kadar araştırma ders içerikleri aynı olsa da öğretim elemanının kişisel ve mesleki farklılığından dolayı derslerin işleniş biçimleri, kullanılan yöntem ve teknikler değişebilmektedir. Dersin üç ayrı öğretim elemanınca verilmesi, ders kayıt işlemlerinde uygulanan kota süreçlerinden dolayı öğrenciler teorik dersleri farklı kişilerden almasına neden olabilmektedir. Bu da araştırma dersine olan ilgi ve motivasyonu azaltabilmektedir. Nitekim yukarıdaki alıntıda öğrencinin iki dönem halinde verilen Sosyal Hizmet Araştırması I ve II derslerinde bütünlük oluşmadığının altını çizmiştir.

Araştırmanın tek kişi tarafından yapılmasını öneririm (K9, Erkek).

Araştırma gruplarında 6 kişiden az olması gerektiğini düşünüyorum. Araştırma 1 ve araştırma 2 derslerinin daha verimli geçirilmesi gerekiyor. Daha somut örnekler üzerinden gitmek gerekiyor. Özellikle yöntem kısmı çok soyut kalıyor ve anlaşılmıyor. Bu da uygulamalı araştırmada biraz daha işi zorlaştırıyor. Sürenin kısıtlı olması da zorlaştırıyor (K11, Kadın).

İdeal araştırma sürecinde, sadece öğrencilerle ilgili değil hem danışman hem öğrencilerle ilgili olması gerekir. Danışmanların da bu süreci ciddiye almaları gerektiğini düşünüyorum çünkü danışman ciddiye alır ve araştırma titizliğini korursa öğrencilerin araştırmalarını titizlikle devam etmesini sağlar. İdeal araştırma için altı kişilik grupların fazla olduğunu düşünüyorum araştırma ya bireysel olarak yapılmalı yada gruplar dört kişiyi geçmeyecek şekilde tasarlanmalı (K14, Kadın).

Erbay ve Sevin (2013), sosyal hizmet bölümü son sınıf öğrencileriyle yaptıkları bir araştırmada öğrenilerin yaklaşık %75'inin teorik olarak aldıkları araştırma derslerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Araştırma bilgisinin kısa vadede öğrenilmesinin zor olduğunu belirten yazarlar, öğrencilerin %95'inin Uygulamalı Araştırma dersini yeterli gördüğünü ifade etmektedir. Bununla birlikte söz konusu araştırma sonuçları, araştırma derslerinin daha iyi yapılandırılması gerektiği yönünde farklı bir gerçekliğe işaret etmektedir.

4. Sonuç ve öneriler

Farklı düzeyde (lisans-lisansüstü) ve farklı bölüm öğrencileriyle bilimsel araştırma ile ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Özellikle de nicel yöntemle yapılan bu çalışmalarda öğrencilerin motivasyonları, kaygıları, tutumları vb. ele alınmıştır. Saracoğlu (2008) çalışmasında lisansüstü öğrencilerinin araştırma kaygılarının düşük, araştırmaya yönelik ise olumlu tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Polat (2014) ise Eğitim Fakültesi öğrencileri ile yaptığı araştırmada öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu, bu tutumun cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bilimsel araştırmaya yönelik herhangi bir ders alınıp alınmadığına göre değişmediğini vurgulamaktadır. Kart ve Gelbal (2014) ise bilimsel araştırma dersini almış 180 öğretmen adayıyla yaptıkları araştırmada öz yeterlik algılarının veri toplama ve raporlaştırma uyarıcılarının en yüksek yeterlik düzeyine sahip olduğu ancak veri analizi ve değişkenleri belirleme uyarıcılarının ise en düşük yeterliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin araştırma sürecine ilişkin deneyimlerinin ele alındığı nitel yöntemle yapılan bu araştırmada ise öğrencilerin sosyal hizmetin temel amaç ve hedefleri doğrultusunda araştırma yapmayı sosyal hizmet mesleği açısından önemli ve gerekli gördüğü, grup halinde çalışmanın avantaj ve dezavantajlarını yaşadıkları, eğitsel danışmanlarından büyük ölçüde destek aldıkları, bilimsel araştırmanın hemen hemen her sürecinde zorlandıkları, bu zorlukları grup içinde, başka arkadaşlar ya da eğitsel danışman aracılığıyla aştıkları, araştırma yapmanın mesleki ve kişisel olarak gözlem, anlama becerilerini geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Öğrenciler bu noktalardaki deneyimlerinden hareketle sürecin daha verimli hale gelmesi açısından bilimsel araştırma derslerinin etkin ve verimli bir şekilde ele alınmasının, eğitsel danışmanların öğrencilere destek olmasının ve özellikle de birbirini takip eden dersin aynı öğretim elemanınca verilmesinin, grup halinde çalışmanın ortadan kaldırılmasının önemini vurgulamışlardır. Bu araştırmanın, sosyal hizmet bölümü öğrencileriyle araştırma konusunda yapılan ilk çalışma olması nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin deneyimlerinden yola çıkarak sosyal hizmet eğitiminde araştırma süreci ile ilgili olarak sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin araştırma sürecindeki deneyimlerinin ele alındığı bu araştırmada etkili bir araştırma eğitimi süreci açısından grup çalışması yerine bir dönem epistemolojik ve ontolojik tartışmalar, bir dönem her öğrencinin bireysel olarak araştırma önerisi yazması ve üçüncü sınıfta ise alan uygulaması ve yazma aşamalarını içeren iki yıla yayılan bir ders süreciyle öğrencilerin süreci daha verimli bir şekilde geçirebilir. Aynı zamanda bu durumun lisansüstünde de oldukça verimli çalışmalar yapmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Öğrencilerin araştırma süreçlerine gereken ilgi ve motivasyonu arttıracak düzenlemelerin yapılması önemlidir. Bunun için dönem sonunda yapılan sunumların yanı sıra çeşitli ödüllerin verilmesi ve öğrencilerin doğrudan süreçlerini anlattıkları paylaşım toplantıları düzenlenebilir. Aynı zamanda ayda bir kez bu tarz toplantıların yapılması sorunların yaşanmasını engelleyeceği, gerek öğrencilerin gerekse de eğitsel danışmanların da otokontrollerini her

Beydili Gürbüz, E., Adıgüzel, İ. B., Akçay, S. (2017). Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması sürecindeki deneyimleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1917-1927.

zaman koruyacağını sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışmaların bilimsel dergilerde yayınlanmasının da öğrencilerin araştırma konusundaki motivasyonlarının artmasına katkı sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca sadece sosyal hizmet açısından değil araştırmalar sonucu geliştirilecek tüm hizmet ve programların gerek manevi gerekse de maddi olarak desteklenmesi de araştırmalara gereken önemin verilmesini arttıracığı düşünülmektedir.

Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması ile ilgili deneyimlerini keşfetme amacı taşıyan bu araştırmanın, konunun farklı boyutlarını ele alan araştırmalarla desteklenmesi önemlidir. Sosyal hizmet öğrencileri kadar eğitsel danışmanların da bu süreçle ilgili deneyimlerinin keşfedilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer bir yandan yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması süreciyle ilgili deneyimlerini anlamaya odaklanan araştırmaların yapılması eğitim düzeyleri arasında araştırma deneyiminin nasıl farklılaştığını görebilmek açısından gereklidir.

Kaynakça

- Adıgüzel, B. (2016). Sosyal Çalışma Bilgisinin Pratiğe Dönüşümü: Kanıta Dayalı Uygulama. Sosyal Çalışma ve Sosyal Politika Yazıları içinde. Ankara: Bellek Yayınevi.
- Buz, S., ve Akçay, S. (2015). Sosyal hizmet araştırmasında etik. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 149-161.
- Erbay, E.(2016). Importance of research in social work practice: a pilot study from Turkey, *Journal of Social Service Research*, 395-403.
- Erbay, E. ve Sevin, S. (2013). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet 4. Sınıf öğrencilerinin eğitim süreçlerine ve gelecekteki meslek yaşamlarına ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (1), 25-39.
- International Federation of Social Workers (IFSW). (2014). Definition of social work. Erişim 25.09.2017. <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>
- Kart , A. ve Gelbal, S. (2014). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırma öz yeterlik algılarının ikili karşılaştırmalı yargılar yöntemiyle belirlenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), 12-23.
- Krysik, J.L. ve Finn,J. (2015). Etkili Uygulama İçin Sosyal Hizmet Araştırması. (Çev. Ed. E. Erbay). Ankara: Nika Yayınevi
- Kümbetoğlu, K. (2012). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Maschi, T., Bradley, C., Youdin, R., Killian, M. L., Cleaveland, C., ve Barbera, R. A. (2007). Social work students and the research process: exploring the thinking, feeling, and doing of research. *The Journal of Baccalaureate Social Work*, 13(1), 1-1.
- Maschi, T., Probst, B., ve Bradley, C. (2009). Mapping Social Work Students' Perceptions of the Research Process: A qualitative follow- up study. *The Journal of Baccalaureate Social Work*, 14(2), 63-78.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri (Çev.Ed. M. Bütün ve S.B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, M. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 77-90.
- Saracaloğlu, A. S.(2008). Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme güdülenme düzeyleri, araştırma kaygıları ve tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim*

Beydili Gürbüz, E., Adıgüzel, İ. B., Akçay, S. (2017). The experiences of social work students on social work research. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1917-1927.

Fakültesi Dergisi, 5 (2), 179-208.

Tripodi, T., ve Potocky-Tripodi, M. (2007). *International Social Work Research : Issues and Prospects*. New York: Oxford University Press.

Yıldırım v, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zengin, O., ve Çalış, N. (2017). Türkiye’de Sosyal Hizmet Araştırması: Son 10 yılda Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında yazılan tezler üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1260-1273.

Extended abstract in English

Social work research aims to improve social work knowledge and enrich social work practice. This is done by evaluating the needs of the individual, determining the resources in their environment and making them accessible, revealing the functionality of the institutional / non-institutional service presented to the individual, contributing to the knowledge of social work and revealing different systems that have an impact on the individual's life. Scientific developments that do not always serve the "good", the nation's expansionist politics, increasingly polarized socio-economic levels, in other words rising opportunity inequality are deeply affect the societies, transforms its members. Being able to control the change and solve the emerging problems gives rise to an exhaustive case analysis. The most functional intervention methods can be identified according to the situation by testing the intervention methods which developed for the situation and need. At this point, the awareness of the professional staff about the issue is important. In addition, social work practitioners need the knowledge of the field to be updated through social work surveys in order to be able to sustain their competencies.

Research-based practice makes it easy to find solutions to people's problems. Through researches, the needs can be determined and services can be developed. Considering the value of the social work survey, almost all social services departments in Turkey offer their research education to the students theoretically and practically. The purpose of this research is to explore the experiences of social workers in the research process. For the purpose qualitative research method was used to provide insight into the subjective experiences of the subjects and their views on social work research. The data obtained from the students whose ages ranging from 20 to 24, 9 female, 7 male total 15 students who study at Hacettepe University Social Work Department through structured interview form. The data received were analyzed using the MAXQDA 12 qualitative data analysis program. The results of the research are as follows; their views on the social work survey, the experiences in the social work survey process and the proposed proposals for the social work survey. The results of the research are discussed under these themes.

As a result of research, it has been found out that students perceive social work research as important and necessary in terms of social work profession's main goals and objectives, they have the advantages and disadvantages of working in groups, they have received a great deal of support from their educational advisors, they have difficulty in almost every process of scientific research and they have overcome these difficulties within their group, asking help from the others friends or their educational advisors. Also its found that the research process has developed the students' observing and understanding skills in personally and professionally. The students emphasized the need for effective and efficient handling of scientific research lessons, support for the students by the educational advisers, and in particular the succession of the same course as the teaching staff, in order to make the process more efficient with the experience of these points. The suggestions presented by the researchers in the direction of the information